

Sygn. akt I CSK 1036/22

POSTANOWIENIE

Dnia 2 lutego 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak

w sprawie z powództwa P. [...] spółki akcyjnej z siedzibą w Ł.
przeciwko "T. [...]" spółce z ograniczoną odpowiedzialnością
z siedzibą w S.

o wydanie ruchomości,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 2 lutego 2022 r.,
na skutek skargi kasacyjnej powoda
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 25 lutego 2021 r., sygn. akt I AGa [...],

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od strony powodowej na rzecz strony pozwanej
kwotę 2700 (dwa tysiące siedemset) zł, tytułem kosztów
postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną powoda P. [...] S.A. w Ł. od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 25 lutego 2021 r., sygn. akt I AGa [...] Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność

postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, OSNC 2001, Nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej strona powodowa oparła na przesłankach uregulowanych w art. 398⁹ § 1 pkt 1, 2 i 4 k.p.c. Przesłanki te nie zostały jednak spełnione.

Według ugruntowanego orzecznictwa Sądu Najwyższego, przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na przesłankę istotnego zagadnienia prawnego polega na sformułowaniu tego zagadnienia i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Musi przy tym chodzić o zagadnienie nowe, dotychczas nierozpatrywane w judykaturze, które zarazem ma znaczenie dla rozpoznania wniesionej skargi kasacyjnej oraz innych podobnych spraw (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001, II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11, z dnia 11 stycznia 2002, III CKN

570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151, z dnia 21 czerwca 2016 r., V CSK 21/16, nie publ., z dnia 15 czerwca 2016 r., V CSK 4/16, nie publ.).

W ocenie skarżącego zachodzi konieczność wyjaśnienia, czy wywieranie przez wierzyciela presji ekonomicznej, bez odwołania się do przymusu państwowego, po wykonaniu układu zawartego w ramach postępowania restrukturyzacyjnego, polegającej na odmowie przeniesienia własności przedmiotu leasingu do czasu zapłaty wszystkich należności z umowy leasingu (w granicach pierwotnie ustalonego zobowiązania) stoi w sprzeczności z celami postępowania określonymi w art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 15 maja 2015 r. prawo restrukturyzacyjne (jedn. tekst: Dz. U. z 2021 r., poz. 1588; dalej: „pr. restr.”), a także czy działanie niweczy skutki opisane w art. 166 ust. 1 tej ustawy.

Artykuł 3 ust. 1 pr. restr. stanowi, że celem postępowania restrukturyzacyjnego jest uniknięcie ogłoszenia upadłości dłużnika przez umożliwienie mu restrukturyzacji w drodze zawarcia układu z wierzycielami, a w przypadku postępowania sanacyjnego - również przez przeprowadzenie działań, przy zabezpieczeniu słuszych interesów wierzycieli. Z kolei zgodnie z art. 166 ust. 1 tej ustawy, układ wiąże wierzycieli, których wierzytelności według ustawy są objęte układem, chociażby nie zostały umieszczone w spisie wierzytelności.

Powyższa kwestia została przedstawiona w oderwaniu od okoliczności faktycznych sprawy oraz przyczyny oddalenia powództwa przez Sąd drugiej instancji i dlatego rozwiązanie wskazywanego przez powoda problemu nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia istotny sprawy.

Według wiążących w postępowaniu kasacyjnym ustaleń faktycznych (art. 398¹³ § 2 k.p.c.), w dniu 2 marca 2012 r. strony zawarły ramową umowę leasingu operacyjnego, której przedmiotem była ładowarka teleskopowa oraz glebogryzarka. Strona powodowa nabyła przedmiotowe maszyny od P. [...] w S. – ładowarkę za kwotę 222 138 zł a glebogryzarkę za kwotę 84 009 zł. Integralną część umowy stanowiły ogólne warunki leasingu, zgodnie z którymi finansujący mógł rozwiązać umowę leasingu ze skutkiem natychmiastowym, jeśli korzystający pomimo upomnienia na piśmie i wyznaczeniu dodatkowego terminu zalega z

jakąkolwiek płatnością wynikającą z umowy leasingu, a w razie przedterminowego rozwiązania umowy leasingu korzystający zobowiązany był bezzwłocznie, nie później niż w ciągu 7 dni od upływu terminu zwrócić przedmiot leasingu. Natomiast po terminowym zakończeniu umowy leasingu i uiszczeniu wszystkich opłat z niej wynikających korzystający nabywa przedmiot leasingu na warunkach określonych w odrębnej umowie zobowiązującej do sprzedaży. Strony zawarły dwie umowy zobowiązujące do sprzedaży przedmiotu leasingu - ładowarki za kwotę 10 836 zł a glebogryzarki 4 098 zł plus podatek VAT.

Dnia 27 maja 2016 r. pozwana zapłaciła powódce kwotę 20 32, 45 zł, która obejmowała zaległe raty i kwotę wykupu przedmiotu leasingu. Strona powodowa nie wypowiedziała pozwanej umowy leasingu i nie żądała zwrotu maszyn, jednak nie przystąpiła do zawarcia umowy przeniesienia ich własności. Dnia 22 marca 2019 r. strona pozwana złożyła do Sądu Rejonowego w Ł. wniosek o zavezwanie strony powodowej do próby ugodowej i wykonania umowy zobowiązującej do sprzedaży maszyn w związku z zapłatą ceny.

Postanowieniem z dnia 12 kwietnia 2018 r. Sąd Rejonowy w K. w postępowaniu układowym strony pozwanej na skutek zażalenia strony powodowej zmienił postanowienie sędziego komisarza z dnia 28 lutego 2018 r. w ten sposób, że w spisie wierzytelności pozwanej w restrukturyzacji uznał wierzytelność strony powodowej w kwocie 4 975 zł, oddalając zażalenie w pozostałym zakresie.

Postanowieniem z dnia 24 września 2018 r. Sąd Rejonowy w K. zatwierdził układ pozwanej z wierzycielami przyjęty za zgromadzeniu wierzycieli w dniu 4 września 2018 r., który postanawiał m.in., że umorzeniu ulegają wierzytelności w zakresie wszystkich należności ubocznych, zaś wierzyciele średni, których wierzytelności są niższe niż 10 000 zł zostały zredukowane do 40% należności głównej oraz spłatę pozostałej części w 11 równych ratach. Strona powodowa otrzymała całą kwotę wynikającą z zatwierdzonego układu, a sporne maszyny nadal znajdują się u strony pozwanej.

Sąd drugiej instancji przyjął, że wystąpienie z powództwem windykacyjnym stanowi nadużycie prawa podmiotowego w sytuacji, gdy strona pozwana uiściła na

rzecz strony powodowej cenę wykupu przedmiotu umowy leasingu (maszyn rolniczych) po jej zakończeniu, zaś strona powodowa odmówiła wykonania umowy zobowiązującej do przeniesienia własności tych maszyn. Należy też zauważyć, iż jak wynika z uzasadnienia reformatoryjnego postanowienia Sądu Rejonowego w K. z dnia 12 kwietnia 2018 r., sygn. akt VII GRez [...], na kwotę uznanej wierzytelności w postępowaniu restrukturyzacyjnym w wysokości 4 975 zł (która została w całości zapłacona przez stronę pozwaną) składały się koszty z tytułu nieterminowego opłacenia polisy ubezpieczeniowej (2 x 307,50 zł), składek ubezpieczeniowych (2 x 1 740 zł i 880 zł), które zostały poniesione przez stronę powodową (k. 74-82).

W konsekwencji istota problemu sprowadza się do tego, czy w zaistniałym stanie faktycznym wystąpienie z powództwem windykacyjnym stanowi nadużycie prawa podmiotowego (art. 5 k.c.), a nie do oceny relacji odmowy przez stronę powodową zawarcia umowy przenoszącej własność spornych maszyn rolniczych ze wskazanymi w tej podstawie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznawania przepisami prawa restrukturyzacyjnego, tj. art. 3 ust. 1 i art. 166 ust. 1 tej ustawy.

Oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na tym, że istnieje potrzeba wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo, iż budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, nie publ., z dnia 26 czerwca 2015 r., III CSK 77/15, nie publ., z dnia 20 maja 2016 r., V CSK 692/15, nie publ.).

Skarżący poza powołaniem się na sam przepis określający tę przesłankę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie określił o wykładnie jakich przepisów chodzi oraz nie przedstawił w tej materii uzasadnienia. Należy zwrócić uwagę, że przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej nie może ograniczać się do ich ogólnikowego powołania czy przytoczenia (zob.

postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 grudnia 2000 r., V CKN 1780/00, OSNC 2001, nr 3, poz. 52). Sąd Najwyższy nie ma obowiązku zastępowania skarżącego i poszukiwania argumentów przemawiających za przyjęciem skargi kasacyjnej do rozpoznania (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 lutego 2007 r., I UZ 47/06, OSNP 2008, nr 7-8, poz. 118). Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania stanowi jej element samodzielny - wyodrębniony w oddzielnej jednostce normatywnej i nie może być utożsamiany z innymi wymogami formalnymi skargi kasacyjnej, w tym jej podstawami i ich uzasadnieniem (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 19 czerwca 2008 r., II UZ 18/08, nie publ, z dnia 10 marca 2016 r., II CSK 10/16, nie publ., z dnia 8 stycznia 2019 r., IV CSK 243/18, nie publ.).

Przewidziana w art. 398⁹ § 1 pkt. 4 k.p.c. oczywista zasadność skargi kasacyjnej zachodzi wówczas, gdy z jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań, wynika, że przytoczone podstawy kasacyjne uzasadniają uwzględnienie skargi. W wypadku, gdy strona skarżąca twierdzi, że jej skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, powinna przedstawić argumentację prawną, wyjaśniającą w czym ta oczywistość się wyraża oraz uzasadnić to twierdzenie. Powinna w związku z tym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia prawa materialnego i procesowego, polegającą na jego oczywistości *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49, z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 75, z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, nie publ., z dnia 29 kwietnia 2015 r., II CSK 589/14, nie publ.). Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2015 r., IV CSK 189/15 nie publ. i przywołane tam orzecznictwo).

Oczywistą zasadność skargi kasacyjnej powód opiera na tym, iż Sąd drugiej instancji wkroczył w sferę podstawowych uprawnień właściciela, do których zalicza się prawo do posiadania swojej własności, z pominięciem innych osób, wskazując na niewykonanie przez powoda umowy zobowiązującej jako na okoliczność

tamującą roszczenie windykacyjne właściciela, ze względu na nadużycie prawa podmiotowego, w sytuacji gdy pozwany nie złożył powództwa o zobowiązanie powoda do złożenia oświadczenia o przeniesieniu własności. Tym samym Sąd Apelacyjny usankcjonował zaniechanie pozwanego w ramach skorzystania ze środków prawem przewidzianych, który zastąpił je metodą faktów dokonanych, swoistego „prawa kaduka”, zrównując skutki tych działań.

Lektura uzasadnienia zaskarżonego wyroku nie daje podstaw do podzielenia tezy, że skarga kasacyjna jest oczywiście zasadna.

W orzecznictwie zostało już wyjaśnione, że wykonywanie prawa podmiotowego w sposób sprzeczny z kryteriami wskazanymi w art. 5 k.c. jest bezprawne i z tego względu nie korzysta z ochrony prawnej. Norma zawarta w tym przepisie ma jednak charakter wyjątkowy i może być stosowana tylko po wykazaniu wyjątkowych okoliczności, w sytuacji, gdy w inny sposób nie można zabezpieczyć interesu osoby zagrożonej wykonaniem prawa podmiotowego przez inną osobę (zob. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 17 października 1969 r., III CRN 310/69, OSNCP 1970, nr 6, poz. 115) oraz w tych szczególnych przypadkach, w których wykorzystywanie uprawnień wynikających z przepisów prawa prowadziłyby do skutku nie aprobowanego w społeczeństwie ze względu na przyjętą w społeczeństwie zasadę współzycia społecznego. Zasady współzycia społecznego to pojęcie niedookreślone, nieostre, a powoływanie się na sprzeczność z zasadami współzycia społecznego powinno wiązać się z konkretnym wykazaniem o jakie zasady współzycia społecznego w konkretnym wypadku chodzi oraz na czym polega sprzeczność danego działania z tymi zasadami. Taki charakter klauzul generalnych zawartych w rozważanym przepisie nakazuje ostrożne korzystanie z instytucji nadużycia prawa podmiotowego jako podstawy oddalenia powództwa, a przede wszystkim wymaga wszechstronnego rozważenia okoliczności, aby w ten sposób nie doprowadzić do podważenia pewności obrotu prawnego. Zasadą bowiem jest, że ten kto korzysta ze swego prawa postępuje zgodnie z jego społeczno-gospodarczym przeznaczeniem i zasadami współzycia społecznego. Z istnienia domniemania, że korzystający z prawa podmiotowego postępuje zgodnie z zasadami współzycia społecznego, wysuwa się jako oczywisty wniosek, iż ciężar dowodu istnienia okoliczności faktycznych uzasadniających ten

zarzut spoczywa na tym, kto ten zarzut podnosi (por. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 7 grudnia 1965 r., III CR 278/65, OSNCP 1966, nr 7-8, poz. 130). Uznanie, że w danej sprawie z uwagi na całokształt okoliczności faktycznych, wniesione powództwo stanowi nadużycie prawa, względnie, że zarzut pozwanego oparty na art. 5 k.c. nie zasługuje na uwzględnienie, ma charakter ocenny i jest przejawem dyskrecyjnej władzy sądu *meriti*. W konsekwencji jedynie w razie oczywistego przekroczenia swobody judykacyjnej sądu w tym przedmiocie zarzut naruszenia art. 5 k.c. może odnieść zamierzony skutek prawny (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 września 2012 r., V CSK 409/11, nie publ.).

W przedstawionym stanie faktycznym przyjęcie przez Sąd drugiej instancji, że wystąpienie z powództwem windykacyjnym stanowi nadużycie prawa, nie jawi się jako dowolne.

W tym stanie rzeczy Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., a o kosztach postępowania skargowego orzeczono na podstawie art. 98 § 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c., art. 398²¹ k.p.c. i art. 391 § 1 k.p.c. oraz art. 108 § 1 k.p.c. Na zasądzone koszty składa się wynagrodzenie za zastępstwo procesowe ustalone według minimalnej stawki taryfowej (§ 2 pkt 6 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 i § 20 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych, jedn. tekst: Dz. U. z 2018, poz. 265).

A.S.